

TRIBUNE

Nieuwsblad van de SP • jaargang 57 • nr. 6 • juni 2021 • € 1,75 • www.sp.nl

LEDEN-ENQUÊTE **DOE MEE**

20 JAAR WAR ON TERROR

DE ONRECHTVAARDIGE BIJSTAND

GEZOCHT

KANDIDATEN VOOR HET PARTIJBESTUUR

Voor het nieuwe partijbestuur 2022-2024 worden gemotiveerde leden die zich geschikt achten, uitgenodigd om zich vóór 14 juni aanstaande kandidaat te stellen.

Het SP-bestuur telt 34 leden. De voorzitter en de secretaris, 11 algemeen bestuursleden, 19 regiovertegenwoordigers en de fractievoorzitters van de Tweede en Eerste Kamer (zij zijn uit hoofde van hun functie lid van het partijbestuur). De regiovertegenwoordigers worden gekozen op de regioconferenties.

De voorzitter en algemeen secretaris worden in functie gekozen. Voor algemeen bestuursleden geldt dat de 11 kandidaten met de

meeste stemmen in het partijbestuur plaatsnemen. Op SPnet zijn de procedure en functieprofielen voor de nieuwe bestuursleden te vinden.

Ieder SP-lid dat minimaal de steun heeft van ten minste één afdeling of 50 individuele leden, kan zich kandideren voor een plaats in het partijbestuur; door voor 14 juni motivatiebrief en CV naar kandidatencommissie@sp.nl te sturen. Het partijbestuur zal op 3 september een voordracht doen aan de leden.

Vragen?

Stuur een mail aan kandidatencommissie@sp.nl

DE SP ZET ZICH IN VOOR MENSELIJKE WAARDIGHEID, GELIJKWAARDIGHEID EN SOLIDARITEIT

TRIBUNE IS EEN
UITGAVE VAN DE
SOCIALISTISCHE
PARTIJ (SP) EN
VERSCHIJNT
11 MAAL
PER JAAR

Redactie
Diederik Olders (h), Lesley Arp
Daniël de Jongh, Xander Topma

Vormgeving
Nenad Mečava, Gonnie Sluijs

Aan dit nummer werkten mee
Robin Bruinsma, Maurits Gemmink
Karen Veldkamp

Beeld omslag
Nenad Mečava

Illustraties
Arend van Dam
Wim Stevenhagen

De Tribune op Internet
www.sp.nl/nieuws/tribune

Abonnement
€ 5,00 per kwartaal (machtiging)
of € 20,00 per jaar (acceptgiro).
Losse nummers € 1,75.
SP-leden ontvangen de
Tribune gratis.

SP algemeen
T (088) 243 55 55
F (033) 462 55 12
sp@sp.nl
www.sp.nl

Abonnementen- en ledenadministratie
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 40
E administratie@sp.nl

Redactie Tribune
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 42
F (033) 462 55 12
E tribune@sp.nl

De Tribune in gesproken vorm
Belangstellenden voor de Tribune op cd kunnen contact opnemen met de SP-administratie.

Incasso contributie

Veel leden van de SP betalen hun contributie via een incassomachtiging. Sinds 1 oktober 2013 incasseert de SP het bedrag van de contributie in de eerste week van elk kwartaal. Daarbij vermelden we, conform wettelijke regels het betreffende lidnummer en het zogeheten incassanten-ID van de SP, te weten [NL86ZZZ403462460000](https://www.nl86ZZZ403462460000). Bij vragen over contributie-inning, kunt u contact opnemen met de ledenadministratie van de SP, via (088) 243 55 40 of administratie@sp.nl

IN DIT NUMMER

Kindervreugd blijft

Meer dan een speeltuin

6

Michiel Schrier

SP-burgemeester op Vlieland

10

Shell Papers

Dossievreters gezocht

14

Onbezonnen oorlog

Afghanistan, 20 jaar later

20

Hoogleraar Trudie Knijn

'Bijstand moet weer een recht zijn'

24

- 4 Actueel: muur van steun voor toeslagenouders
- 9 Ledenenquête Heel de Mens: laat je horen!
- 28 LinksVoor: Cheryl Hammond strijdt voor positiviteit
- 29 Kuikens kieken met Kamerleden

- 18, 19 Nieuws 30 Prikbord 31 Puzzel
- 32 Theo de buurtconciërge

COLUMN

Vorbij het neoliberalisme

Het neoliberalisme zou voorbij zijn. Dat hoorden we veel in de campagne. In woord komen sommige partijen ook met goede ideeën. Zoals het minimumloon omhoog, of van woningmarkt naar volkshuisvesting. Maar hiermee is het neoliberale denken natuurlijk niet voorbij.

Het doorgeslagen marktdenken van het neoliberalisme heeft voor een verdere uitholling van onze democratie gezorgd. Bij het kinderopvangtoeslagschandaal zien we hoe gruwelijk mis het kan gaan als de democratie niet functioneert. Maar dit schandaal is geen natuurverschijnsel, het is een uitwas van het systeem. Het systeem waarin werkende mensen zo weinig verdienen dat ze toeslagen nodig hebben om rond te komen. De huur, zorg en kinderopvang zijn zo duur geworden, en de lonen van mensen zo laag, dat de belastingbetaler bij moet springen en miljoenen mensen toeslagen nodig hebben. Waarom betalen bedrijven niet een eerlijk loon, waar mensen fatsoenlijk van rond kunnen komen? En waarom laten wij de opvang van onze kinderen organiseren door commerciële partijen, die winst willen maken, in plaats van dat we dat samen betalen en organiseren?

Juist dat marktdenken zorgt ervoor dat we de zeggenschap zijn verloren over belangrijke zaken die in ons aller belang zijn. Zorgverzekeraars bepalen nu dat ziekenhuizen gesloten worden. De politiek, en daarmee de democratie en de samenleving hebben er niets over te zeggen. Hoezo het neoliberalisme is voorbij?!

Het neoliberalisme wankelt, maar is nog zeker niet voorbij. Daar zal nog heel wat strijd voor nodig zijn. Steeds meer mensen zien in dat het anders moet – en anders kan. Steeds meer mensen zien dat dit systeem faalt. In onze economie, in onze publieke sector, in onze democratie. Laten wij er samen voor zorgen dat die verandering er komt.

Lilian Marijnissen
fractievoorzitter SP

Wanneer komt er eindelijk een oplossing voor deze mensen!!!

Weg met Rutte! Hou het vol

MUUR VAN STEUN Wij dragen de slachtoffers van de toeslagenaffaire een warm hart toe, we zijn ze nog niet vergeten!
3D UITGLIJVEN "CULTUURVERANDERING"
"NOG MEER SLACHTOFFERS!"
"Functie elders" voor RUTTE
*VEEL SUCCES JEER SP EN IN HET BIJZONDER: RENSKE LEIJTEN:
Lieve ouders jullie gaan winnen! TOFFERTJE!

toppers ☺
storme Mark! ⚡
OKE
Weg met Pindukkie
Houd vol kerkes!!

veel
storte
bouw

Toeslagen a Faire **SP**
Muur van Steun
Wim de Groot
Sutrich
Dijk

ontzettend veel steun
houd vol!
hopelijk krijgen ze waar ze recht op hebben!

bezig
niet!!
Me!

Wij DRAGEN de slachtoffers een warm hart toe

Houd vol & houd moed!
STERKTE
Hou vol en sterkte!!!
sterkte!

DRONKAM TOT WE WINNEN
Hulp... NU!
Niet meer in de doofpot!

vering?
de oude
sterkte

Een nieuw kabinet zonder Rutte.
10 jaar te laat!!
Hou vol
Sterkte om de mensen!

puinhoepl
Hou vol
Bryker
Julin

Jannie Visscher
voorzitter SP

Luister én laat van je horen!

Dat politieke partijen vlak voor de verkiezingen de straat op gaan om stemmen te winnen, dat vindt iedereen heel normaal. Na afloop van verkiezingen op pad gaan is minder gebruikelijk, maar wij doen dat wel. Juist dan is het een goed moment om met mensen in gesprek te gaan! Waarom zijn ze wel of niet naar de stembus gegaan en hebben ze wel of niet op de SP gestemd? Door naar ze toe te gaan en goed naar ze te luisteren komen we erachter wat mensen beweegt. Tegelijkertijd laten we zien dat we een partij zijn die altijd onder de mensen is. De gesprekken die SP'ers de afgelopen weken hebben gevoerd, maakten weer duidelijk hoe belangrijk het is dat wij als SP zichtbaar zijn. Behalve letterlijk de straat op te gaan, kunnen afdelingen er ook voor kiezen om mensen op te bellen. Onze belcoördinator in De Moed ([Robert Bos, belteam@sp.nl](mailto:Robert.Bos@sp.nl)) helpt jouw afdeling graag met het opzetten van een lokale belcampagne.

Ook binnen onze vereniging is het belangrijk om van je te laten horen. Zeker nu we ons beginselprogramma *Heel de Mens* gaan evalueren en vervolgens actualiseren. Deze maand start de [leden-enquête over Heel de Mens](#). We vragen alle leden om mee te doen. Op pagina 9 van deze Tribune lees je hoe. Van alle reacties die binnenkomen maken we een verslag, dat we vervolgens gaan bespreken. Dat is de basis voor het actualiseren van ons beginselprogramma. Doe het, want het is ook jouw beginselprogramma. Luisteren en van je laten horen: heel normaal maar bijzonder belangrijk!

SPEELRUIMTE IN DOESBURG

Speeltuingrootmoeder Ria straalt: Kindervreugd in Doesburg is van de ondergang gered. Sterker nog, de populaire speeltuin gaat een mooie toekomst tegemoet. De lokale SP kwam in actie en vrijwel meteen kwam de reddingspoging op stoom. Het streefbedrag van 5000 euro is binnen een week gehaald en nog altijd loopt de teller door.

EEN SPEELTUIJN BEHOORT een basisvoorziening te zijn. Net zoals de bibliotheek. Daar zal toch zeker niemand aan twifelen? Nou, het kostte de SP-fractie de nodige moeite en veel overredingskracht om de verantwoordelijk wethouder daarvan te overtuigen. Die kreeg nota bene ruim 3000 euro uit een coronafonds voor noodlijdende jeugdvoorzieningen in de schoot geworpen, maar was van plan dat geld naar de ‘algemene middelen’ door te schuiven.

Daar stak SP-raadslid Nicole Hammink een stokje voor. Zij had lucht gekregen van de beroerde financiële situatie waarin Kindervreugd verkeerde, de goed onderhouden accommodatie in volksbuurt Molenveld. Ze vroeg er aandacht voor tijdens de rondvraag en ging praten met Ria van Halteren: oma van de speeltuin, die ze al achttien jaar met zachte én vastberaden hand bestiert.

Golf van publiciteit

Ria van Halteren liet weten dat Kindervreugd op sterven na dood was omdat de belangrijkste bron van inkomsten, de populaire bingo, nagenoeg was opgedroogd als gevolg van alle beperkende maatregelen. Bovendien was de speeltuin in 2020 vier maanden gesloten gebleven en kelderde het aantal abonnementen (22,50 euro per gezin).

In overleg met haar fractiegenoot Heidi Melissen zette Nicole Hammink een inzamelingsactie op touw. Van het streefbedrag van 5000 euro zou de SP-afdeling Doesburg tien procent voor haar rekening nemen. De lokale media doken er vervolgens bovenop en in de golf van publiciteit ging de wethouder plotseling alsnog overstag! Het steunbedrag van de rijksoverheid van 3300 euro kwam zo ter beschikking. Toen zat de vaart er goed in.

Op een wisselend bewolkte zaterdagmiddag zijn speeltuingrootmoeder Ria en het SP-duo Nicole en Heidi naar Kindervreugd gekomen om hun blijdschap over het voortbestaan met de Tribune te delen en te vertellen over de goede afloop van het sprookje. De speeltoestellen staan goed in de verf, de torenspits van de Martinikerk in het historische stadshart van het mosterdstadje piept net boven de heg uit en Ria zet koffie. Ondanks het doorslaande succes kan Nicole zich nog steeds opwinden over de aanvankelijk lakse houding van het college van B en W. ‘Alles draait in de coronacrisis om de economie; over het belang van publieke faciliteiten hoor je niemand. Wat een kortzichtige manier van redeneren! Gelukkig denken de burgers daar anders over dan de bestuurders. Zij willen een samenleving waarin werken en spelen even belangrijk zijn.’ Brood en spelen dus – en dan niet in de sarcastische zin van het woord.

Ontroerd

Het SP-initiatief viel in vruchtbare bodem. Zo zamelden kinderen lege statiegeldflessen in. Doesburgers en de middenstand droegen, naar draagkracht, in ruime mate bij. Een mevrouw die anoniem wenst te blijven schonk zomaar duizend euro en de Nadine Foundation deed daar nog eens 2000 euro bij.

Vooraf dat laatste gebaar ontroert het Doesburgse drietal. Dat fonds werd in 2007 opgericht na de moord op Nadine Beemsterboer door haar ex-vriendje. De in Hoorn woonachtige ouders van Nadine wilden de dromen van hun dochter laten uitkomen en bijdragen aan de bestrijding van zinloos geweld tegen mens en dier. Moeder Wanda schreef daarnaast een aangrijpend boek: *Mama, ik ben zo terug*.

Volgend jaar trekt de Nadine Foundation de stekker eruit. Vader Jacques Beemsterboer wil zich dan volledig concentreren op zijn stichting Herstel en Beeld, die lezingen en andere activiteiten houdt in het gevangeniswezen. Heidi Melissen: ‘Het is werkelijk hartverwarmend dat uitgerekend de Nadine Foundation aan onze speeltuin heeft gedacht. Dit viel echt als een geschenk uit de hemel.’

‘Dit is behalve een speeltuin ook een ontmoetingsplek voor jong en oud’

Daarmee is de koek nog niet op. De ogen van Ria van Halteren beginnen te stralen. Wat is het geval? De Gestichten Doesburg heeft aangeboden om het gebouw van Kindervreugd grondig op te knappen en te voorzien van zonnepanelen. Deze stichting, waarvan de oorsprong ligt bij eeuwenoude instellingen voor armen en behoeftigen, zet zich in voor het maatschappelijk werk. Ria: 'Ze zijn al wezen kijken. Het is niet te geloven wat er allemaal gebeurt. Eerst wordt de speeltuin gered en nou wordt ons lokaal verbouwd.'

Zo snel kan het gaan: een jaar geleden zat Ria in zak en as en nu is ze de koning te rijk. Ze weet trouwens precies hoe ze het hebben wil. Vooral het keukentje annex kiosk met een frituur en ijsjes en drankjes is hard aan verbetering toe. Bedenk wel dat Kindervreugd niet zomaar een fraaie, deels ommuurde speeltuin met kantine is. Naast

de bingoavonden vinden er ook verjaardagspartijtjes en andere feestjes plaats en Ria kan zo nog wel het een en ander bedenken als het speeltuingebouw is gerenoveerd.

Laat kinderen buiten spelen

Ook Nicole laat haar fantasie de vrije loop: 'Kindervreugd is meer dan een speeltuin, het is ook een ontmoetingsplek voor jong en oud. Waarom zou het niet ook als buurthuis kunnen functioneren? Laatst kreeg ik een telefoontje van de filmkring. Of ze hier een keer een kinderfilm mochten vertonen. Ik zie echt wel mogelijkheden, hè Ria.' Ria (72), die eerst als kind, toen als moeder en daarna als oma de speeltuin bezocht om er uiteindelijk als drijvende kracht de scepter te zwaaien, knikt instemmend: 'Ik kan samen met onze onmisbare vrijwilligers alles regelen.' Inmiddels neemt de verkoop van de abonnementen toe: 'De ouders hebben weer vertrouwen in de toekomst.' Alleen ligt de herstart van de bingo niet in Ria's handen, daar gaat 'Den Haag' over. Gelukkig mag de speeltuin onder de intussen bij iedereen vertrouwde coronavooraarden al wel weer geruime tijd open zijn.

'En dat,' zeggen de drie vrouwen in koor, 'blijft toch onze voornaamste doelstelling: de kinderen in Doesburg speelruimte geven.'

Noem het gerust het Wonder van Doesburg: de redding van Kindervreugd, een van de 540 speeltuinen in ons land. SP-Tweede Ka-

merlid Michiel van Nispen zal een glimlach niet onderdrukken als hij dit artikel leest. Vorig jaar april had hij vragen gesteld over de speeltuinen die, zo had hij uitgerekend, goed zijn voor een jaaropbrengst van 52 miljoen euro. Hij wees ook op de bestrijding van obesitas en de besparing op de zorg van twee ton per woonplaats die ravotten in de speeltuin oplevert.

Eerder had Jantje Beton samen met de SP geijverd voor erkenning van het speeltuinwerk, onder het motto 'laat kinderen buiten spelen'. Nadat vervolgens ook nog eens 2900 vrijwilligersorganisaties voor jeugdwerk een petitie indienden, rolde er uiteindelijk een door de Tweede Kamer aangenomen motie uit de bus. Het ministerie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport stelde 7,3 miljoen euro beschikbaar voor speeltuinen in last; bedoeld ter compensatie van de gederfde inkomsten in de eerste vier maanden van de coronacrisis.

Achteraf gezien hadden ze het in Doesburg ook op eigen kracht voor elkaar gebokst om speeltuin Kindervreugd veilig te stellen, maar met de 3300 euro aan rijks gelden kunnen Ria van Halteren en haar team wat geld wegleggen voor de jaren die nog komen. Speelruimte dus. Want hoe zonnig ook: de toekomst blijft ongewis. •

tekst Robin Bruinsma
foto's Maurits Gemmink

LEDENENQUÊTE HEEL DE MENS

Het is zover! De grote ledenenquête over ons beginselprogramma Heel de Mens is gestart. Doe mee en laat je horen! Invullen kan tot 15 juli.

ONS BEGINSELPROGRAMMA is toe aan een opfrisbeurt. Hoe meer leden daaraan bijdragen, hoe beter. Ronald van Raak, voorzitter van de evaluatiecommissie: 'Alle antwoorden op de ledenenquête worden verzameld. Daarvan wordt een verslag gemaakt dat in september aan de partij zal worden aangeboden. Daarna gaan we de bevindingen bespreken in de afdelingen en op de regioconferenties. En op een speciale conferentie in december van dit jaar, die helemaal in het teken zal staan van Heel de Mens.'

› **Waarom wordt deze evaluatie van onze beginselen gehouden?**

De wereld verandert voortdurend, daarom moeten ook wij blijven nadenken. Over onze alternatieven, onze analyses en onze beginselen. In 1999 hebben we het beginselprogramma Heel de Mens vastgelegd. Dat was onze analyse van het marktdenken, dat in die tijd in opkomst was en dat de politiek in dit land lang heeft

gedomineerd. Het was ons socialistische antwoord op het neoliberalisme dat overal om zich heen greep.'

› **Waarom nu?**

'De SP loopt voorop om politieke ontwikkelingen te duiden en alternatieven te presenteren. Dat deden we toen en dat doen we nu nog steeds. Na ruim twintig jaar groeit in brede kring de kritiek op het neoliberale marktdenken en zijn overal mensen op zoek naar een alternatief. Voor ons is dit een goed moment om een volgende stap te zetten. Dat doen we onder meer door deze evaluatie te maken van onze beginselen.'

› **Wat gebeurt er met de resultaten van deze ledenenquête?**

'Dit jaar gaan we Heel de Mens met al onze leden **evalueren**, volgend jaar gaan we het **actualiseren**. Afhankelijk van de inbreng van de leden willen we kijken hoe we onze beginselen bij de tijd kunnen brengen en

ons verhaal laten aansluiten bij nieuwe generaties. We willen dit afronden op 22 oktober 2022: als de SP vijftig jaar bestaat. Zodat we met vernieuwde beginselen de toekomst tegemoet gaan.'

› **Wat is een beginselprogramma?**

'Onze beginselen zijn geen verkiezingsprogramma en geen opsomming van standpunten. Heel de Mens is de meetlat waarmee wij ontwikkelingen in de samenleving analyseren en onze alternatieven formuleren. Deze socialistische meetlat is meer dan een tekst in een boekje. Dit is het uitgangspunt voor al ons politieke denken en doen. Deze evaluatie moet helpen om die meetlat scherp en bij de tijd te houden.' •

De commissie Evaluatie Heel de Mens bestaat uit Han Dirks, Fenna Feenstra, Lilian Marijnissen, Anne-Marie Mineur, Nils Müller, Ronald van Raak, Jannie Visscher en Jakob Wedemeijer.

Graag willen we alle SP-leden uitnodigen om de vragen te beantwoorden.

Waar?

Op heeldemens.sp.nl

Hulp nodig?

Bel Ellen Verhoog als u hulp nodig heeft bij het invullen: 06-3633 1973

Achtergrondinfo

Lees Heel de Mens op sp.nl/heeldemens

EEN JONGGENSDROOM OP VLIELAND

Afgelopen februari had het Waddeneiland Vlieland een bijzondere primeur. De gemeenteraad besloot SP'er Michiel Schrier uit het Friese Drachtstercompagnie voor te dragen als nieuwe burgemeester. Hiermee is hij sinds 10 mei 's lands eerste door de Kroon benoemde burgemeester van SP-huize.

WIE HET WOORD SP-burgemeester hoort vallen, denkt wellicht als eerste aan Emile Roemer. In tegenstelling tot Schrier neemt de voormalig SP-leider echter tijdelijk het burgemeesterschap waar: van 2018 tot 2020 in Heerlen en nu in Alkmaar. De kersverse burgemeester van Vlieland zal naar verwachting minstens zes jaar de ambtsketen dragen. 'Ik heb Emile nog even gebeld toen ik ging solliciteren. Hij wenste me veel succes en vindt het goed dat SP'ers zijn voorbeeld volgen', aldus Schrier.

Veel heisa maakt Schrier niet graag over het feit dat hij de eerste is. 'Natuurlijk is het heel leuk en bijzonder, maar ik was ook de eerste gedeputeerde van de SP in Friesland', relateert hij. Van 2015 tot 2019 maakte Schrier – daarvoor jarenlang SP-raadslid in Smalingerland – onderdeel uit van het Friese provinciebestuur. De rol van bestuurder beviel hem goed. 'Je hebt er geen opleiding voor, dus je doet het gewoon. Ik heb er veel van geleerd en wilde die kennis graag inzetten op een andere plek', vertelt hij.

Na de Provinciale Statenverkiezingen van 2019 nam de SP niet langer deel aan het provinciebestuur en ging Schrier de Friese SP-fractie leiden. Vanwege de warme herin-

neringen die hij koestert aan zijn tijd in het openbaar bestuur trok het idee van een burgemeesterspost hem aan: 'Dat zijn meestal jongensdromen. Als 48-jarige moest ik even de tijd nemen om die wens tot me door te laten dringen.'

In familie-voetsporen

Tijdens de Duitse bezetting zijn de Waddeneilanden Vlieland en Terschelling van Noord-Holland overgeheveld naar Friesland – een beslissing die sindsdien nooit meer is teruggedraaid. Zodoende had Schrier ook als gedeputeerde te maken met Vlieland: 'Ik was in het provinciebestuur verantwoordelijk voor de energietransitie. Eilanders zijn intrinsiek gemotiveerd om daar wat mee te doen, want ze hebben er alle belang bij dat de zeespiegel niet nog verder stijgt.'

Zijn ervaringen als provinciebestuurder zijn echter niet de enige link die Schrier met het eiland heeft. Zo trad hij op 10 mei, de dag van zijn installatie, in de voetsporen van de opa van zijn echtgenote. PvdA-politicus en verzetsstrijder Johannes van den Bent was van 1947 tot 1955 burgemeester van Vlieland. Schrier: 'Toen was de afstand met het vasteland veel groter. Je moest destijds nog de boot pakken naar Terschelling en vervolgens op een klein bootje overstappen. Als de regering in Den Haag iets besloot, bijvoorbeeld over de stationering van tanks op het eiland, dan had men dat gewoon te slikken.'

'Mijn schoonmoeder is hier geboren en haar broer zat nog met Liesbeth List in de klas. Zijn liefde voor het horecavak ontwikkelde hij op Vlieland, waardoor hij uiteindelijk via Staatsbosbeheer uitbater werd van het pannenkoekenrestaurant op de Duivelsberg in Berg en Dal', vervolgt Schrier over zijn – aangetrouwde – familiehistorie op het eiland. Met zijn gezin heeft hij Vlieland in de loop der jaren vaak bezocht. 'Maar alleen in de winter', vult hij aan, terwijl hij herin-

neringen ophaalt aan wandelingen met de kinderwagen over een besneeuwd strand.

Schrier verwacht dan ook dat de keuze voor een ander eiland er thuis minder makkelijk in was gegaan. Lachend: 'Dan had ik ongetwijfeld sneller gehoord: dit hebben wij er niet voor over!' Zijn gezin zal het doordeweeks immers voorlopig zonder hem moeten stellen. 'Mijn kinderen zitten op de middelbare school, dus kunnen niet zomaar weg uit Drachtstercompagnie. Wel is de middelste alvast op zoek naar een vakantiebaantje op het eiland', vertelt hij.

Op een na kleinste gemeente

In de tijd dat Schriers aangetrouwde familielid Van den Bent nog burgemeester was telde 61 procent van de gemeenten minder dan vijfduizend inwoners. Inmiddels zijn er slechts vijf gemeenten over die qua inwonersaantal onder deze grens liggen: Rozendaal en een viertal Waddengemeenten. Enkel de gemeente Schiermonnikoog telt minder inwoners dan Vlieland. Die kleine schaal heeft volgens Schrier absoluut

'In deze rol ben je vooral belangenafweger'

‘Anderhalf uur afstand tot het vasteland, dat zorgt voor hechte gemeenschapszin’

haar charmes: ‘Omdat je per boot anderhalf uur verwijderd bent van het vasteland, zijn inwoners op elkaar aangewezen. Dat zorgt voor een hechte gemeenschapszin.’

Als Werelderfgoed hebben de Waddeneilanden ons land veel natuurschoon te bieden. Niet voor niets wordt Vlieland jaarlijks bezocht door circa 220.000 toeristen. ‘In de winter verkoopt de bakker hier zestig broden per dag en in de zomer wel zeshonderd’, aldus Schrier. Op een druilerige maandagochtend passeren we enkele culturele trekpleisters van Oost-Vlieland: de Dorpsstraat met haar zijstraatjes (‘gloppen’), vernoemd naar roemruchte zeehelden, maar ook de pittoreske vuurtoren op de Vuurboetsduin. Daarnaast kent het eiland ook bijzondere nieuwe natuur. Neem Kroon’s Polders, eind negentiende eeuw aangelegd om te voorkomen dat het eiland tijdens een zware storm in tweeën zou breken. Of het uit diezelfde periode stammende dennenbos Bomenland, dat langzaam wordt vervangen door loofbomen.

Veel mensen hebben volgens Schrier echter een geïdealiseerd beeld van het eilandleven, voortkomend uit vakantie-herinneringen: ‘Je hebt hier ook de uitdagingen die iedere gemeente kent. Hoe kunnen de eilanders – 1150 stuks – hier over pak ‘m beet dertig jaar

nog steeds op een leefbare manier wonen? Dat kinderen hier naar school kunnen blijven gaan en ouderen de zorg krijgen die ze nodig hebben?’

Als gedeputeerde merkte Schrier al dat de vaste mal waarmee het Rijk problemen benadert niet altijd past bij de realiteit op de eilanden. ‘Denk aan vragen als: hoeveel leerlingen mag een school hebben? Soms moeten wij uitgezonderd worden van regels, of zijn er speciale voorzieningen nodig. Je kunt hier bijvoorbeeld niet zomaar op de fiets naar de middelbare school. Daarom vaart er een bootje tussen Vlieland en Texel om leerlingen naar school te brengen. De provincie helpt daar gelukkig bij, maar het is ook belangrijk dat het Rijk weet wat wij nodig hebben’, benadrukt hij.

Kansen

Is het omarmen van burgemeestersfuncties een logische stap in de ontwikkeling van de SP als partij die niet langer wegdeinst voor bestuursverantwoordelijkheid? Schrier is zich ervan bewust dat er ongetwijfeld zat partijgenoten zijn die minder warmlopen voor het idee van een door de Kroon benoemde SP-burgemeester: ‘Aan de andere kant merk ik dat het besturen bij ons nog in de kinderschoenen staat. We hebben wethouders en gedeputeerden geleverd, maar

die opgedane ervaring en kennis kunnen we ook op andere plekken gebruiken. Ik zie daar juist kansen.’

Vanwege de coronamaatregelen was de installatie van Schrier slechts toegankelijk voor dertig genodigden. De ceremonie vond plaats in de Nicolaaskerk te Oost-Vlieland. Het charmante zeventiende-eeuwse monument laat zien dat het hippe begrip ‘circulariteit’ op het eiland van alle tijden is. Zo zijn de balken aan het plafond hergebruikte scheepsmasten en treft men pal achter de hoofdingang imposante gegraveerde walviskaken die ooit dienst deden als grafzerken. Niet alleen de videoboodschappen van eilanders die Schrier ‘coronaproof’ welkom heten maakten de ceremonie extra memorabel. Ook het moment waarop – vanwege de coronamaatregelen – zijn vrouw Rixt hem de ambtsketen mocht omdoen die ooit bij haar grootvader hoorde.

Hoewel partijgenoten Schrier misschien als de eerste ‘echte’ SP-burgemeester zul-

len zien, staat hij vanuit zijn functie juist boven de partijen. Of zoals hij het zelf liever noemt: 'tussen de mensen'. Dat is volgens de oud-gedeputeerde een rol die je vooral persoonlijk moet liggen. 'Zelf ben ik niet het type straatvechter en ik vermoed dat Emile Roemer dat ook niet is. Ik ken zat SP'ers die ik minder snel zou adviseren om burgemeester te worden', zegt hij lachend.

Zelf vindt Schrier die onpartijdige rol misschien wel het mooiste aspect van zijn nieuwe roeping: 'Als partij zijn wij heel sterk als belangenbehartiger, maar in deze rol ben je meer belangenafweger. Je kunt burgemeester worden in een gemeente waar de SP de grootste is, maar het zou zomaar kunnen dat na gemeenteraadsverkiezingen die plek opeens is ingenomen door de VVD. Als burgemeester heb je daarmee om te gaan. Het gaat er vooral om dat je benaderbaar bent voor de inwoners en ook minderheidsbelangen mee kunt nemen in je werk. Mijn ervaring is dat besluiten daar enkel beter van worden. Misschien kun je niet iedereen

gelukkig maken, maar mensen voelen zich dan ten minste wel gehoord.'

Schrier-effect?

De raadszaal in het Vlielandse gemeentehuis is van een uiterst compact formaat: er hoeven immers slechts negen gemeenteraadsleden aan te schuiven. Die zetels worden ingevuld door louter vertegenwoordigers van lokale partijen. Vanuit zijn werkkamer kijkt Schrier uit op het voormalige gemeentehuis – voor fans van de tv-serie Dokter Deen ook wel bekend als de dokterspraktijk – en een reusachtig potvisskelet dat zichtbaar is door de ruiten van waddencentrum De Noordwester.

Een week na zijn beëdiging kijkt Schrier uit naar de vele werkbezoeken die hopelijk gaan komen zodra de coronamaatregelen verder worden versoepeld. Over twee dagen staat een ontmoeting met minister van Binnenlandse Zaken Kajsa Ollongren op het programma. Op Ameland, samen met de andere Waddenburgemeesters. Schrier: 'Dan

mag ik wat vertellen over zorg en wonen op de eilanden. 's Ochtends neem je dan de eerste boot en 's avonds ben je pas weer thuis, terwijl je misschien maar een uurtje effectief iets hebt gedaan. Dan is je dag snel gevuld.'

Het feit dat Schrier nu boven de partijen staat belette hem trouwens niet om in zijn eerste burgemeesterstoespraak de partijbeginselen een plek te geven – gelijkwaardigheid, menselijke waardigheid en solidariteit. Daarnaast draagt Schrier net als andere SP-bestuurders een deel van zijn beloning af aan de partij. Opmerkelijk is bovendien dat de SP op Vlieland tijdens de Tweede Kamerverkiezingen van afgelopen maart als vijfde partij opvallend goed uit de bus kwam. Terwijl de SP in veel gemeenten juist stemmen inleverde, nam het aantal SP-stemmers op het eiland licht toe. Het Schrier-effect? Wie het weet mag het zeggen. •

tekst Lesley Arp
foto's Maurits Gemmink

OLIEBELANGEN EN DE OVERHEID

DE SHELL PAPERS

Duizenden stukken opvragen en doorspitten, dat is een hele kluit. Maar wie altijd al heeft willen weten hoe Shell de Nederlandse overheid probeert te beïnvloeden, kan helpen. Onderzoeker Bas van Beek: 'Er zit ontzettend veel expertise over Shell in Nederland.'

HET IS INMIDDELS wel duidelijk dat Shell op allerlei manieren probeert om invloed uit te oefenen op de Nederlandse overheid. Maar hoe ver dat precies gaat en op welke terreinen dat exact gebeurt, dat is nog niet bekend. Bas van Beek doet hier met Platform Authentieke Journalistiek (PAJ) onderzoek naar. Met het openbaren van de

'Shell Papers', een onderzoeksproject van PAJ, Follow the Money, RTV Drenthe en RTV Noord, wil Van Beek de onderste steen boven halen: 'De kans was natuurlijk groot dat ze ons zouden tegenwerken.'

Voordat PAJ aan de slag ging met de Shell Papers, waren ze tijdens een ander onder-

zoek al eens in aanraking gekomen met hoe Shell opereert. Van Beek: 'Eerder hebben we een groot onderzoek gedaan naar gaswinning in Mozambique. Daar was een enorme gasbubbel ontdekt in de zee. Dat maakte het land eigenlijk een beetje het Qatar van Afrika. We hadden vernomen dat Shell en de Nederlandse overheid heel erg

Actie om pensioenfonds ABP op te roepen om niet meer in Shell te investeren (mei 2021).

Foto: Joris van Gennip / ANPG

samen optrokken om toegang te krijgen tot dat Mozambikaanse gas.'

Platform Authentieke Journalistiek is een onderzoeksplatform dat zeven jaar geleden is opgezet door oud-studenten van de Universiteit Utrecht. Het platform is toegespitst op de banden tussen het bedrijfsleven en de

overheid. Bas van Beek is een van de oprichters. Namens PAJ is hij gespecialiseerd in de Wet openbaarheid van bestuur en vraagt hij informatie op bij de overheid.

Deze wet is bedoeld voor burgers, en dus ook journalisten, die inzicht willen krijgen in hoe beleid tot stand is gekomen. Zij kunnen een Wob-verzoek indienen bij een overheidsorgaan en documenten opvragen over een bepaald onderwerp. Behalve beleidsstukken kunnen bijvoorbeeld ook mailtjes tussen ambtenaren openbaar worden gemaakt.

Ook in het onderzoek naar de gaswinning in Mozambique diende Van Beek namens PAJ een Wob-verzoek in: 'En wat bleek nou? Overal speelde Shell een heel intensieve rol. Op lobbygebied maar ook in werkgroepen die meedenken over Nederlands beleid. In Mozambique zag je heel duidelijk dat Shell gezamenlijk optrok met de Nederlandse en Engelse ambassade om hun wensen gefaciliteerd te krijgen. Ze stuurden zelfs e-mailtjes naar de ambassades dat de druk van alle kanten moest komen, zodat Mozambique een belastingverdrag met Nederland zou ondertekenen.'

Veranderende relatie

Dat er een nauwe band is tussen Shell en de overheid, is volgens Van Beek geen nieuws: 'Als je een stapje terug doet, kan je zien dat die connectie al ontzettend lang voortduurt. Daar hebben Nederland en Shell samen ook heel erg van geprofiteerd. Maar je ziet ook dat die relatie in de latere jaren steeds meer onder druk is komen te staan. Niet alleen vanwege het aardbevingsdossier; ook vanwege hoe Shell zich verhoudt tot de Nederlandse fiscus. Hoeveel belasting betalen ze nu eigenlijk in ons land? Ze hebben daar natuurlijk afspraken over gemaakt.'

In de recente jaren is er met de hevig opgelaaide klimaatdiscussie nog een extra reden bijgekomen waarom de relatie tussen Shell en de overheid volgens Van Beek niet meer dezelfde is: 'Eerst was de gedachte bij de overheid toch wel dat wat goed is voor Shell, ook goed is voor de Nederlandse staat. Maar door deze ontwikkelingen en zeker ook de klimaatdiscussie is dat niet meer een-op-een het geval.'

De Wob als toegangspoort

Van Beek en zijn collega's kwamen er al snel achter dat de Wob een effectief instrument bleek te zijn: 'We hebben al onze onder-

zoeken een keer naast elkaar gelegd. Wat je vaak ziet bij dit soort energiebedrijven is dat ze gesloten opereren. De Wob bleek een heelgoed toegangsmiddel om inzicht te krijgen hoe de Nederlandse overheid zich verhoudt tot Shell en hoe daarbij zowel de publieke belangen als die van Shell worden gewogen.'

Door de positieve ervaringen met Wob-verzoeken in eerdere onderzoeken, de veranderende relatie tussen de overheid en Shell en de vragen die veel mensen hebben over die band, besloot PAJ samen met Follow the Money en later RTV Drenthe en RTV Noord een nieuw groot onderzoek op te zetten. Eén groot project van 17 Wob-verzoeken naar de relatie tussen Shell en de Nederlandse overheid. Dit noemden ze de Shell Papers.

PAJ speelde in 2018 voor het eerst met het idee voor de Shell Papers. Na een half jaar vooronderzoek werd uiteindelijk in april 2019 het complete Wob-verzoek ingediend. Van Beek: 'Als je een Wob-verzoek indient dan moet je weten bij wie je het gaat indienen en bij welk departement je iets gaat opvragen. Uiteindelijk viel de keuze op 17 overheidsorganen. Dat varieerde van ministeries en provincies tot aan gemeenten. Uit ons vooronderzoek bleek dat dit de bestuursorganen waren die in nauw contact stonden met Shell. Bij sommige is dat overduidelijk. Het ministerie van Econo-

Foto: archief Bas van Beek

Bas van Beek

mische Zaken en Klimaat (EZK) staat bekend als het ministerie dat het meest in contact staat met Shell. Maar de gemeente Assen werd bijvoorbeeld ook gekozen, omdat het hoofdkantoor van de NAM daar staat en de gemeente daar dus ook een rol heeft.'

Obstructie en zwarte lak

Van meet af aan hadden Van Beek en zijn team door dat de overheid niet heel happig zou zijn om het verzoek positief te behandelen: 'We zitten natuurlijk in een bepaald soort tijdsgewricht als het om de Wob gaat, waarin je toch veel obstructie tegenkomt. De overheid houdt zich niet aan termijnen en er wordt onnodig veel gelakt. Dat kom je al bij de kleinste Wob-verzoeken tegen dus bij zo'n enorm Wob-verzoek als dit helemaal. Bij ons speelde wel het idee dat de overheid moeite zou hebben met het verzoek en de behandeling weleens opzettelijk zou kunnen vertragen dan wel weigeren.'

Actie van Extinction Rebellion (november 2020).

Foto: Chris en Marjan

DRIJK OPBOUWEN

SP-Kamerlid Sandra Beckerman loopt in haar werk vaak tegen de invloed van Shell aan. Ze is dan ook erg enthousiast over het onderzoek dat Bas van Veen en zijn team doen: 'Ze leggen bloot hoe groot de macht van Shell is en hoe innig de verwevenheid met de staat. Dat die macht groot is, dat is wel duidelijk. De staat en Shell zijn – met Exxon – verantwoordelijk voor de gaswinning in Groningen. Bewoners hadden jarenlang geen schijn van kans en de winst van die bedrijven ging boven veiligheid. Maar we weten ook nog heel veel niet over Shell en hoe de overheid zo'n bedrijf achter de schermen behandelt. De openheid die we krijgen door de Shell Papers helpt mensen die nu gedupeerd zijn, in Nederland en daarbuiten. Bovendien kan het helpen om de druk op te bouwen zodat er geen nieuwe rampen ontstaan.'

Om ervoor te zorgen dat de druk om mee te werken zo groot mogelijk zou zijn, ontwikkelden Van Beek en zijn team een speciaal ingericht dashboard: 'We wilden de lezers van begin af aan meenemen in dit proces. Op het dashboard houden we bij of de verschillende bestuursorganen zich aan de afhandelingstermijn van het Wob-verzoek houden en plaatsen we regelmatig updates. Je voelt je als lezer betrokken bij het dossier en bij de documenten die vrijkomen. Een bijvangst is dat het daardoor ook een informatiemagneet wordt. Doordat mensen zien dat jij je best doet om die informatie boven tafel te halen, komen er ook altijd mensen met eigen informatie naar voren. Er zit ontzettend veel expertise over Shell in Nederland.'

Waar PAJ bang voor was, gebeurde ook. Onder leiding van EZK vormde zich een coalitie die het Wob-verzoek actief ging tegenwerken. Eerst waren dat alle 17 de bestuursorganen, maar na verloop van tijd kozen de gemeenten Assen en Groningen plus de provincies Drenthe en Groningen toch voor hun eigen koers. Samen met PAJ gingen die vier overheidsorganen wel aan het werk om de gevraagde documenten te openbaren. Dit leverde op dat Assen onlangs de eerste 2500 documenten heeft overhandigd en de andere noordelijke bestuursorganen waarschijnlijk later dit jaar volgen. De overige 13 ministeries, provincies en gemeenten geven nog steeds niets prijs.

Wob de Wob

Deze opzettelijke obstructie zorgde ervoor dat Van Beek en zijn team met vragen bleven zitten: 'Waarom wordt er nou gekozen voor deze harde lijn? Wat kan je dan nog doen als verzoeker? We besloten uiteindelijk om een Wob op de Wob te doen. Een Wob-verzoek naar onze Wob. Dus alles over hoe ze met het onderzoek naar de Shell Papers zijn omgegaan. Dat leverde meer dan 2000 pagina's op. Die hebben we ook allemaal gedeeld op ons dashboard.'

Van Beek: 'Daar ontstond echt een heel duidelijk beeld van hoe het speelde en dat er ook ontzettend veel niet met ons was gecommuniceerd. Je zag dat EZK in die eerste twee maanden alles op alles heeft gezet om een coalitie tegen ons verzoek te vormen. Wat ze ook hebben gedaan, is dat ze in een best wel vroeg stadium hebben besloten de landsadvocaat in te huren. Die heeft de opdracht gekregen om te gaan kijken naar hoe dit verzoek kon worden afgehouden. Ze werkten aan een soort dossieropbouw, om aan de rechter te kunnen laten zien dat zij wel stappen hebben gezet maar wij niet wilden meewerken.'

De redenen waarom deze harde lijn is gekozen, zijn volgens Van Beek divers: 'Er is natuurlijk een politiek belang. Je ziet dat Wob-verzoeken niet alleen door de Wob-ambtenaren besproken worden, maar zelfs ook in de ministerraad. Ons Wob-verzoek is

Foto: archief Gas van Beek

tot aan het allerhoogste niveau besproken. Aan de andere kant is het natuurlijk ook een feit dat ons verzoek heel veel werk oplevert voor ambtenaren. Dat is natuurlijk ook een reden waarom ze dat liever niet willen doen. Maar daar kan je met elkaar afspraken over maken.'

Lezers helpen

Ondertussen liep het proces met de welwillende bestuursorganen gewoon door. Assen heeft bij elkaar zo'n 2500 documenten aan-geleverd. De verwachting is dat de andere Noordelijke overheidsorganen eind dit jaar volgen met nog eens 65.000 documenten. Dat zijn bij elkaar meer dan een miljoen pagina's. Om al die documenten te kun-nen verwerken heeft Van Beek met PAJ een volledig nieuwe methode ontwikkeld: 'Het meest recente wat we hebben gebouwd is een webpagina waarin lezers kunnen zoeken in de vrijgegeven documenten. Alle documenten die zijn vrijgegeven worden zo ook direct gedeeld met het publiek. Als je iets tegenkomt dan kan je aangeven of het belangrijk is, commentaar toevoegen en dan wordt het direct verzonden naar de betrok-ken journalisten.'

Volgens Van Beek levert dat nu al veel bruik-baars op: 'Het is onvoorstelbaar wat daar nu al is uitgekomen. We zitten al tegen de 600 tips aan. Ik heb aardig wat journalistieke onderzoeken gedaan en dat is echt ontzet-tend veel. De kwaliteit van de tips is ook

ontzettend hoog. Je bent natuurlijk bang dat het best wel korte berichten worden maar ik ben erg onder de indruk. Dat toont ook wel aan dat er heel veel expertise zit bij de lezers. Dat is zeker het geval in de regio's die getroffen worden door de gaswinning van de NAM en wat daarbij komt kijken. Mensen willen die expertise ook graag delen.'

Door tot het laatste document

Over wat Van Beek hoopt te ontdekken in de Shell Papers heeft hij al enkele ideeën: 'Er zijn meerdere verhalen die ik voor ogen heb. Bij ons onderzoek naar de gaswinning in Mozambique kwam ik erachter hoe inten-sief Shell samenwerkt met Nederlandse ambassades. Een van de dingen waar we natuurlijk op hopen is dat het ministerie van Buitenlandse Zaken over al hun ambassa-des die documenten van hoe zij met Shell samenwerken openbaren. Dan kan je echt zien hoe Shell wereldwijd gebruik maakt van die posten.'

Ook over hoe Shell dichterbij huis handelt wil Van Beek meer duidelijkheid: 'Dat zie je nu al bij Assen. We kunnen echt reconstruc-ties maken hoe bepaalde zaken zijn gelopen. Hoe kijken gemeenten nou aan tegen hun rol inzake de NAM? Je ziet dat Assen zich daar ontzettend goed bewust van is. Aan de ene kant zijn ze bezorgd over nieuwe borin-gen die gedaan worden, aan de andere kant hebben ze angst voor als de NAM opeens weggaat en ze een enorme werkgever verlie-zen voor de regio. Je ziet ook dat NAM bewust is van die positie en daar ook gebruik van maakt. Dat soort verhalen komt naar boven. Ik ben zo benieuwd wat het oplevert als we straks die 65.000 documen-ten van de noordelijke bestuursorganen hebben.'

Terwijl PAJ, Follow the Money, RTV Dren-the en RTV Noord samen met lezers de documenten doorspitten die nu al open-baar zijn, heeft de overgebleven coalitie van overheidsorganen het Wob-verzoek afgewezen. Hierover lopen op dit moment bezwaarprocedures. De bezwaarcommissie van provincie Zuid-Holland heeft inmiddels al uitgesproken dat de provincie moet mee-werken aan het verzoek. Ze geven daar ech-ter geen gehoor aan, waardoor de volgende stap een gang naar de rechter is.

Ondanks de enorme tegenwerking bij het Wob-verzoek, lukt het Van Beek om positief te blijven over de voortgang van het onder-zoeksproject: 'Ik ben ontzettend blij met

'De overheid houdt zich niet aan termijnen en er wordt onnodig veel gelakt'

iedereen die meehelpt bij dit dossier. Je moet je voorstellen dat mijn team hier al twee jaar mee bezig is. Af en toe met hele lastige momenten. Die bezwaarprocedures zijn soms vermoeiend en erg zwaar. Maar als ik dan nu zie hoe mensen helpen met het doorgraven van documenten, de informatie en tips die ze geven, dat is geweldig. Maar ook gewoon de mentale steun. Dat zorgt er echt voor dat we dit project kunnen blijven doen. We gaan door tot alle documenten openbaar zijn.'

tekst Xander Topma

Ook meehelpen met dit onderzoek?

Ga naar sp.nl/Z5v

ONTKROON KONINKLIJKE SHELL

Officieel heet Shell Royal Dutch Shell. Koninklijke Shell dus. Dit terwijl het bedrijf zich verre van koninklijk gedraagt. Tim Hofmans programma *Pak de Macht* besteedde onlangs ook aandacht aan Shell en is nu een actie gestart om het olieconcern te ont-kronen.

Help mee om Shell te ont-kronen en teken de petitie op sp.nl/ZSk

foto Joshua Versijde

> VOOR DUURZAME VREDE IS MEER NODIG

Voor de zoveelste keer is het geweld in Israël en de Palestijnse gebieden geëscaléerd. De (zoals altijd) eenzijdige aandacht van premier Rutte en minister van Buitenlandse Zaken Blok voor het geweld van Hamas en 'het recht van Israël zich te verdedigen' leidde tot ongeloof bij mensenrechtenorganisaties. En bij SP-Tweede Kamerlid Jasper van Dijk. In een opinie-stuk schrijft hij: "Elke geweldsescalatie tussen Palestina en Israël – de geschiedenis kent er al vele – heeft specifieke oorzaken. In dit geval betreft het dreigende uitzetting van een aantal Palestijnse families in Oost-Jeruzalem, die volgens Israël plaats moeten maken voor kolonisten. Terecht roept deze actie veel woede op. Maar er is ook een structurele oorzaak

dat het geweld in de regio geregeld flink oplaait. Die is gelegen in de bezettingspolitiek die Israël voert, al decennia lang. Deze bezetting gaat gepaard met continue uitbreiding van illegale nederzettingen in Palestijns gebied, sloop van Palestijnse gebouwen, de bouw van een illegale afscheidingsmuur en een moordende blokkade tegen Gaza. De gerespecteerde mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch oordeelde onlangs snoeihard over dit discriminerende systeem. Ze noemen het, in navolging van steeds meer organisaties, apartheid."

Van Dijk stelt dat een minder eenzijdige veroordeling van het geweld pas het begin is: "Veel meer is nodig voor een duurzame

vrede tussen Palestina en Israël." Volgens de SP'er moet de druk worden opgevoerd: "Dat kan bijvoorbeeld door maatregelen tegen de illegale nederzettingen, zoals het aan banden leggen van handel hiermee. Ook kan het EU-associatieakkoord, dat voorziet in handelsvoordelen voor Israël, opgeschort worden. Verder kan de EU gerichte sancties nemen tegen verantwoordelijken voor het oorlogsgeweld, zoals inreisverboden en het bevriezen van tegoeden.

Tot slot zou de EU – als grootste donateur van zowel Israël als de Palestijnen – het voortouw kunnen opeisen in vredesonderhandelingen." •

Kijk hier voor de hele opinie: sp.nl/meernodig

> SHELL MOET AAN DE SLAG

Eind mei boekte Milieudefensie een belangwekkende overwinning in de rechtszaal. Shell moet van de rechter aan de slag om niet pas in 2050 een drastische CO₂-reductie te realiseren, maar al in 2030. Wereldwijd een primeur: via de rechter een bedrijf dwingen zich te houden aan afgesproken klimaatdoelen. Helaas nodig, omdat het demissionaire kabinet Shell liever subsidie geeft om CO₂ te blijven produceren (en op te slaan onder de grond). De uitspraak is een prima kans voor Shell om waar te maken wat ze in de reclames proberen uit te stralen. •

Een interview met Donald Pols, directeur van Milieudefensie (Tribune april 2020) is hier terug te lezen: sp.nl/tribune6

foto Anouk Pross

SP-Kamerlid Sandra Beckerman feliciteerde Milieudefensie op Twitter: 'Wat een historisch keerpunt'.

> BINNENGEHAALD!

Succes: isoleersubsidie juist voor lagere inkomens

Én duurzamer én een lagere rekening voor mensen met lagere inkomens. Dankzij een aangenomen SP-voorstel worden subsidies voor isolatie meer gericht op mensen met lage en middeninkomens. Maar liefst 18 procent daarvan heeft immers zorgen over de te hoge energierekening.

Succes: plan voor hoger inkomen en meer waardering zorgpersoneel

De SP zette het kabinet al eerder aan tot actie, maar dat wilde wachten op een rapport van de Sociaal Economische Raad. Dat rapport is er nu en zegt het ook: lonen omhoog! Daarom heeft de Tweede Kamer nu, op voorstel van de SP, uitgesproken dat er voor Prinsjesdag een plan moet komen.

Succes: fonds voor werknemers kolencentrales

De kolencentrales moeten dicht in 2030. Dat scheelt veel CO₂. Maar tot nog toe krijgen aandeelhouders hiervoor geld van de overheid toegestopt – de werknemers moesten het maar uitzoeken. Dankzij de SP niet meer: er komt een kolenfonds, waaruit een sociaal plan betaald kan worden. Minder CO₂ én een fatsoenlijke oplossing voor de werknemers.

foto Bill Steegers

> SP VLISSINGEN IN DE BRES VOOR POPPODIUM

Kinderen en jongeren die hun eerste stapjes in de muziek zetten, muzikanten die samen muziek maken en bandjes die er hun eerste optredens doen. Een klein poppodium als De Piek in Vlissingen vervult voor de Zeeuwse havenstad en wijde omgeving al meer dan 50 jaar een belangrijke rol. Maar dreigde te verdwijnen, omdat de gemeente de bruikleenovereenkomst van het pand wilde stopzetten. Dat pikten de SP en de vrijwilligers van De Piek niet. Snel hebben ze een foto-handtekeningenactie opgezet: Vlissingers konden met de actieposter op de foto. Een collage daarvan is op 26 mei aan de wethouder aangeboden en vertegenwoordigt maar liefst 1000 handtekeningen. Voorlopig resultaat: een verlenging van twee jaar. Petra Coret (links op de foto), organisatiesecretaris van de SP Vlissingen: 'Deze actie is samen met nieuwe actieve SP-leden opgezet. Voorlopig zijn we positief over het resultaat; het geeft de vrijwilligers even wat rust. Maar er moet een blijvende oplossing komen. Desnoods op een andere locatie. Wij geven niet op!' •

> COMITÉ NZF HORST AAN DE MAAS BIJT ZICH VAST IN MONDZORG

De landelijke acties voor een Nationaal ZorgFonds hebben op veel plekken in Nederland comités opgeleverd. Comités die lokaal de strijd voor het Nationaal ZorgFonds organiseren, maar soms ook op andere manieren het verschil maken. Zoals in het Limburgse Horst aan de Maas. Toen de gemeente zei zich meer op preventie te willen richten en mensen opriep met goede ideeën te komen, kwam het comité Nationaal ZorgFonds Horst aan de Maas meteen in actie. De leden wilden wat doen aan de slechte mondzorg voor kinderen. Er werd een onderzoek gestart, met interviews met experts, scholen, de GGD en een opbouwwerker. Statistische gegevens werden verzameld, een enquête gehouden onder tandartsen en bij kinderdagverblijven werd een steekproef gedaan. Geen half werk dus.

Advies: Nationaal ZorgFonds!

Al dat werk leverde duidelijke conclusies

en heldere voorstellen op. Tijdens het onderzoek bleek dat niet alleen kinderen betere mondzorg nodig hebben. Ouderen, mensen met een beperking en mensen met een migratie-achtergrond verdienen ook aandacht. De gemeente kan mensen beter informeren; en geld vrijmaken voor mondzorg voor mensen met lage inkomens. Ook kan de gemeente afspraken maken met de zorgverzekeraar, over mondzorg voor via de gemeente verzekerde mensen.

Verder komt het comité met allerlei ideeën om onder meer GGD, huisartsen en wijkteams in te zetten om mensen naar de tandarts te krijgen. En natuurlijk is een van de aanbevelingen: sociaal-economische gezondheidsverschillen voorkomen, door het eigen risico af te schaffen en een Nationaal ZorgFonds te organiseren. Want eerlijk is eerlijk: dat zou ook voor preventieve mondzorg veel schelen.

Hans Hagens van het comité biedt het rapport aan de gemeenteraad aan.

foto Wilma Kurvers

Het rapport is aangeboden aan de gemeenteraad. De lokale SP houdt uiteraard in de gaten wat er met het doorwrochte advies van het comité Nationaal ZorgFonds Horst aan de Maas gebeurt. •

TWEE DECENNIA NA DE INVASIE

Na twintig jaar oorlog in Afghanistan wordt eind dit jaar de militaire missie beëindigd. Een interventie die ongelooflijk veel geld en mensenlevens heeft gekost. SP-Tweede Kamerlid Jasper van Dijk maakt de balans op en roept op tot een grondige evaluatie: 'Je kan een land niet tot democratie bombarderen.'

BUITENLANDSE MOGENDHEDEN en binnenlandse groeperingen vechten in Afghanistan al decennia om de macht, met verschillende belangen. Na de aanslagen op de Twin Towers in 2001 vielen de Verenigde Staten het land binnen, samen met een coalitie van andere westerse bondgenoten. Dit jaar, op 13 april, kondigde president Joe Biden aan dat de militairen komende september worden

teruggetrokken en de missie wordt gestaakt. Twintig jaar na de aanslagen en de invasie.

Jasper van Dijk is namens de SP woordvoerder op dit onderwerp. Hij vertelt over het oorspronkelijke doel van de invasie: 'Als reactie op de aanslag op de Twin Towers wilden de Verenigde Staten Al Qaida en de Taliban verjagen en Bin Laden opsporen. Het is

eigenlijk al binnen een paar maanden gelukt om Al Qaida en de Taliban te verslaan; Bin Laden werd later gedood in Pakistan. Alleen toen hebben ze het domme besluit genomen om nog in groten getale met militairen aanwezig te blijven in Afghanistan. Niet een of twee jaar, maar twintig jaar.'

Het werd de langste oorlog die de Verenigde Staten ooit hebben gevoerd. Volgens van Dijk is dat het bewijs dat de SP destijds gelijk had door zich tegen de invasie te keren: 'Wij hebben van begin af aan gezegd dat het uitzichtloos zou zijn. Die hele *War on Terror*, dat is propagandapraat. Het is gewoon een permanente oorlog vanuit het Westen gebleken. En het overkwam niet alleen Afghanistan maar ook Irak. De bevolking is snoeihard aangevallen en gebombardeerd

AFGHANISTAN, LAND IN OORLOG

De Afghaanse bevolking heeft al lange tijd te lijden onder gewapende conflicten. De inval van westerse troepen en de daaropvolgende oorlog is voorafgegaan door vele jaren militair geweld. Met name deze conflicten in de moderne tijd vormden Afghanistan tot het land dat het nu is.

27 EN 28 APRIL 1978 DE SAURREVOLUTIE

De communistische militaire staatsgreep, ook wel de Aprilrevolutie genoemd, maakte een eind aan het bewind van Mohammed Daoud Khan en de monarchie. De Democratische Volkspartij van Afghanistan nam de macht over en Nur Muhammad Taraki werd president. Onder zijn leiding werd er een start gemaakt met radicale landhervorming, een alfabetiseringscampagne en vrouwenemancipatie. De confessionele, diep religieuze inwoners van het Afghaanse buitengebied hadden grote weerstand tegen dit beleid.

1979-1989 DE SOVJETS IN AFGHANISTAN

In het land groeide het gewapende verzet tegen het communistische regime. Islamitische verzetsstrijders verzamelden zich onder naam *moedjahedien*. De Sovjets pleegden een interventie en bestreden de opstandelingen. Ondertussen werden de moedjahedien met wapens en geld geholpen door westerse landen. Het lukte de Sovjettroepen niet om het land te controleren en op 15 februari 1989 werden ze teruggetrokken. Naar schatting kwamen in deze periode 1,5 miljoen tot 2 miljoen mensen om het leven, waarvan 90 procent burgers.

Sovjettroepen keren huiswaarts (1986).
foto: Alexandr Grascchenkov

IN AFGHANISTAN

door de VS met zijn bondgenoten. Ook al bijna twintig jaar lang.'

Het besluit van Biden om de troepen terug te trekken vindt van Dijk dan ook verstandig: 'Dat had natuurlijk al veel eerder moeten gebeuren. Terecht vroeg Biden zich ook af wat ze anders moesten doen: nog een keer twintig jaar blijven? Ze kunnen niet winnen. Het is gewoon mislukt. Net als toen de Sovjets dat hebben geprobeerd in de jaren tachtig. Je kunt een land niet tot democratie bombarderen, dat is de kern.'

Propagandapraat

In plaats van te vertrekken nadat de Taliban en Al Qaida waren gedecimeerd, besloten de westerse bondgenoten in Afghanistan te blijven. Van Dijk vertelt hoe hier een nieuw

verhaal omheen werd bedacht: 'Toen kwam het propagandaverhaal over de opbouwmissie. Nederland ging Afghanistan opbouwen. We gingen de *hearts and minds* van de bevolking winnen. Dat was natuurlijk retoriek van de bovenste plank. Het was helemaal geen opbouwmissie. Het was gewoon een vechtmisssie. Nederland heeft daar met grof geschut huisgehouden, bleek ook recent weer uit onthullingen in de media.'

Het idee waarmee de westerse coalitie Afghanistan probeerde om te vormen was wat van Dijk betreft gedoemd te mislukken: 'De gedachte was dat we van het land een keurige democratie zouden maken, naar westers model. Dat was natuurlijk een illusie. Het land is zo anders dan bijvoorbeeld Nederland of andere westerse landen. Het was

OORLOG IN GETALLEN

In de afgelopen twintig jaar zijn in Afghanistan meer dan **241.000** mensen om het leven gekomen door oorlogsgeweld. Dit betreft minstens **71.344** burgers en **78.314** Afghaanse militairen en politieagenten. Hiernaast zijn ook **84.191** oppositiestrijders en meer dan **3200** coalitiestrijders gestorven.

Dit zijn alleen nog de doden door direct oorlogsgeweld. Reken je indirecte gevolgen van de oorlog ook mee, zoals ziekte, geen toegang tot voeding, water of infrastructuur dan zijn er naar schatting nog eens **360.000** mensen om het leven gekomen. Ontelbaar veel mensen zijn gewond geraakt.

De VN heeft berekend dat **2,7 miljoen** Afghanen het land zijn ontvlucht en nog eens **4 miljoen** binnen het land hun huis hebben moeten verlaten. De teller voor de kosten staat op dit moment alleen voor de Verenigde Staten al op meer dan **2,26 biljoen** dollar (2.260.000.000.000 dollar). •

Bron: The Cost of War Project van The Watson Institute / Brown University

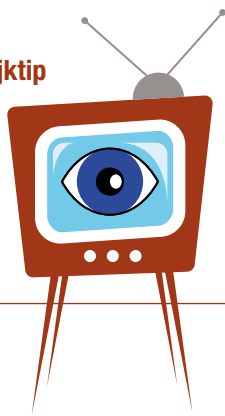
Moedjahedienstrijder (1988).

1989-1992 BINNENLANDSE STRIJD TEGEN DE MOEDJAHEDIEN

Na het vertrek van de Sovjets bleven de regering en opstandelingen doorvechten. De moedjahedien waren ervan overtuigd dat de regering nog steeds werd bestuurd door de Sovjets en streden voor een land onder islamitisch bewind. Toen de Afghaanse regering, door de ineenstorting van het Sovjetrijk, ook de financiële ondersteuning van dat land kwijtraakte en steeds meer terrein verloor, besloot deze in maart 1992 af te treden en de macht over te dragen aan de moedjahedien.

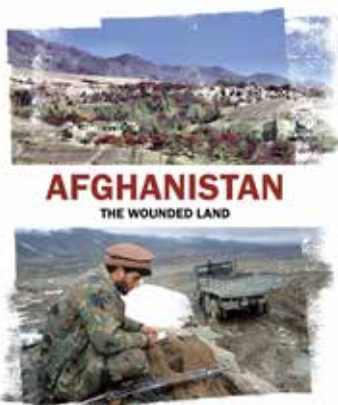
>

Kijktip

AFGHANISTAN: THE WOUNDED LAND

Een duik in de geschiedenis, voor wie de huidige toestand van Afghanistan goed wil begrijpen. *Afghanistan: The Wounded Land* is een vierdelige documentaireserie over mensen die de afgelopen decennia een bepalende rol hebben gespeeld in het land. Zo zie je hoe Afghanistan in de loop van veertig jaar veranderde van een vakantieparadijs voor hippies in een land dat is verscheurd door een reeks oorlogen en terrorisme. •

Online te bekijken (alleen met een abonnement op NPO Plus): npostart.nl/VPWON_1323042

niet alleen naïef, maar ook een dekmantel voor een militaire agenda om Afghanistan te bezetten.'

Terrorisme

Een van de motieven om in Afghanistan te blijven, was het idee dat daarmee terroristische aanslagen zouden worden voorkomen. Van Dijk noemt dit een naïeve en achterhaalde gedachte: 'De grote aanslagen in Londen en Parijs, maar ook 11 september zijn in grote mate gepland in de landen waar ze gepleegd zijn. De piloten die in de Twin Towers vlogen namen in de Verenigde Staten vliegles. De mensen die in België en Frankrijk de aanslagen pleegden, woonden daar al. Het idee dat als je in Afghanistan terroristen aanpakt, je aanslagen in Europa kan voorkomen is dus schromelijk overschat. Het tegendeel is eerder het geval.'

De cijfers ondersteunen dat, stelt van Dijk: 'Kijk maar naar de afgelopen twintig jaar. Het terrorisme en het aantal aanslagen is in die periode toegenomen in plaats van

afgenomen. Dat heeft die massale aanwezigheid van westerse troepen dus niet weten te voorkomen.'

Van Dijk wijdt die toename van terrorisme juist ook aan de *War on Terror*: 'Als je terrorisme wil aanwakkeren dan moet je vooral zo tekeergaan als de Verenigde Staten hebben gedaan de afgelopen decennia in Afghanistan en Irak. Denk aan Islamitische Staat. Dat is een direct gevolg van de inval in Irak: daardoor zijn radicale soennieten hun eigen leger gaan oprichten. Ze werden massaal verjaagd met de vervolging van Saddam Hoessein, daarna is IS opgebloeid.'

Treurig

Wat er de komende jaren in Afghanistan gaat gebeuren? Het is volgens van Dijk een moeilijke en treurigstemmende vraag: 'De Taliban zijn nu alweer sterker dan ze in tijden zijn geweest en waarschijnlijk gaan ze nog sterker worden. Het aantal aanslagen in Afghanistan neemt alweer toe en de Taliban staan in feite om de hoek te wachten tot de westerse troepen weg zijn, om de zaak weer

Kabul in puin (1992) foto RAWA

1992-1996 ONDERLINGE STRIJD MOEDJAHEDIEN

De moedjahedien bestonden uit verschillende groeperingen. Toen in 1992 de moedjahedien de macht zouden overnemen van de vorige regering, ontstond er een onderlinge strijd tussen eerst drie en later meer facties. Een deel van de beweging werd ondersteund vanuit Pakistan, een ander deel vanuit Iran. Door de strijd was in 1994 het aantal inwoners van de hoofdstad Kabul gedaald van 2 miljoen naar 500.000. Deze continuering van de burgeroorlog maakte de weg vrij voor een nieuw opkomende militie: de Taliban.

over te nemen. Dan zijn we weer terug in de tijd voor 2001. Je kan er moedeloos van worden, maar ik zie gewoon niet heel snel dat het in Afghanistan pais en vree gaat worden.'

Wat er volgens van Dijk nu moet gebeuren is een ommezwaai in het denken over buitenlands beleid: 'Ten eerste moeten we stoppen met onbezonnen oorlogen, met bommen gooien en met militaire interventies. Daarvan weten we dat dat niet werkt. Wat we wel kunnen doen is humanitaire hulp verlenen. Daar moeten we vooral mee doorgaan en dat kunnen we ook versterken. Als we al die miljarden die zijn besteed aan de oorlog, hadden ingezet voor ontwikkelingshulp, waar zouden we dan zijn in Afghanistan? Dat is een interessante vraag. Het lijkt me in ieder geval een beter plan voor de komende twintig jaar.'

Hij vervolgt: 'Verder moeten we vooral ook niet al te pretentius en hoogmoedig zijn. Dat het Westen kan bepalen hoe Afghanistan, Irak of het hele Midden-Oosten er uit zou moeten zien. Dat is een grote fout van de

afgelopen decennia. Dat machthebbers met hun tekentafelarrogantie gedacht hebben dat ze de wereld wel even kunnen ontwerpen. Zo werkt het niet. Democratie, vrede, mensenrechten, dat moet eerst en vooral vanuit de mensen zelf komen. Je kan dat niet opleggen met straaljagers.'

Onlangs debatteerde de Tweede Kamer over de Afgaanse oorlog. Van Dijk greep het moment aan om lering te trekken uit het conflict: 'Tijdens het debat met minister Blok van Buitenlandse Zaken heb ik gevraagd welke lessen eruit worden getrokken. Er wordt nu op mijn initiatief een onafhankelijk onderzoek ingesteld. Dat lijkt me toch het minste wat we kunnen doen zodat we niet weer opnieuw in een ondoordacht militair avontuur belanden. Die motie is aangenomen dus dat is mooi. Ik ga nauwgezet volgen welke organisatie dat onderzoek gaat uitvoeren, want ik wil dat het echt een zorgvuldig onderzoek wordt.'

tekst Xander Topma

'De zogenaamde War on Terror is een permanente oorlog vanuit het Westen gebleken'

1996-2001 TALIBAN AAN DE MACHT

In 1994 kwam de Taliban op, een militaire groepering die destijds bestond uit voornamelijk studenten die waren onderwezen op traditionele islamitische scholen. Tijdens de burgeroorlog wisten ze snel steun te vergaren onder de bevolking en in 1996 namen ze de macht over. De nieuwe regering voerde de sharia in en onderwierp het land aan een streng islamitisch regime. Een Noordelijke Alliantie van verschillende bevolkingsgroepen bleef strijden tegen het nieuwe bewind maar was voornamelijk in het defensief.

2001-HEDEN INVASIE VAN WESTERSE TROEPEN EN 20-JARIGE OORLOG

Na de aanslag op de Twin Towers besloten de Verenigde Staten om samen met bondgenoten Afghanistan binnen te vallen. Ze wilden de Taliban verjagen, die terreurorganisatie Al Qaida zou huisvesten en ondersteunen. De Noordelijke Alliantie streed mee en na twee maanden werd het regime omver geworpen. Twintig jaar later is er nog geen zicht op een stabiele situatie en is de Taliban weer gegroeid in aantallen en invloed.

Nederlandse troepen in Uruzgan, 2009.

foto Arnoud Schoor / Wikimedia CC0

Vier decennia strijd in Afghanistan heeft ervoor gezorgd dat naar schatting 1.405.111 tot 2.084.468 mensen zijn omgekomen.

DE BIJSTAND IS INGEWIKKELD EN ONEERLIJK

Een overheid die in keukenkastjes kijkt en burgers om pietluttigheden meedogenloos afstraft, moeten we dat willen? Hoogleraar Trudie Knijn wil dat bij de kabinetsformatie de participatiewet op tafel wordt gelegd, om flink onder handen te worden genomen: 'Mensen in de bijstand worden onrechtvaardig behandeld.'

'Zelfs de klantmanagers worden wanhopig van het huidige stelsel', zegt Trudie Knijn, emeritus hoogleraar Interdisciplinaire Sociale Wetenschappen aan de Universiteit Utrecht. 'De participatiewet schrijft voor dat mensen in de bijstand een tegenprestatie moeten leveren. Maar wat dat inhoudt? Zeg het maar! Niemand weet precies welke plichten bijstandsgerechtigden hebben en hun rechten staan er al helemaal niet in. Je komt er vaak pas achter als je een fout blijkt te hebben gemaakt. Alsof je bij rijles iemand achter het stuur zet en zegt: houd je aan de maximumsnelheid en zoek het verder maar uit. Om bij thuiskomst mogelijk een stapel boetes op de mat te vinden, voor overtredingen van allerlei verkeersregels. Door de onduidelijke verwachtingen zweven in de bijstand veel cliënten in het duister, bang om ergens tegenaan te botsen.'

Al sinds de jaren negentig verricht Trudie Knijn onderzoek onder uitkeringsgerechtigden en naar uitkeringswetten. Onlangs publiceerde ze met andere wetenschappers een boek over de vraag hoe rechtvaardig de bijstand nog is, ruim vijftig jaar na de invoering. De titel liegt er niet om: *Streng maar onrechtvaardig*. Knijn combineert haar wetenschappelijke werk met de praktische kennis die ze opdoet in vrijwilligerswerk voor Vluchtelingenwerk.

› **De toeslagenaffaire legde de hardvochtigheid bloot van een stelsel waarin ondersteuning van burgers steeds meer heeft plaatsgemaakt voor wantrouwen en controle. Speelt dat ook in de bijstand?**

'Ja, we hoorden begin dit jaar natuurlijk via de media van de vrouw die werd beboet toen controleurs ontdekten dat ze boodschappen kreeg van haar moeder. In mijn vrijwilligerswerk kom ik zulke voorbeelden ook tegen. Een man die steeds kleine bedragjes leende van mensen in zijn omgeving, omdat er aan het eind van de maand altijd wel een rekening overbleef. Hij betaalde ook altijd snel weer terug, via zijn bankrekening. Kreeg hij 1.000 euro strafkorting! Hup, 300 euro per maand werd er ingehouden op zijn toch al lage uitkering. Dus ik met die man naar de gemeente: kijk, het zijn leningen. Hier staan de betalingen en daar de terugbetalingen, alles netjes in orde. Maar daar hadden ze niks mee te maken: een lening geldt als inkomen, punt. Ik was verbijsterd. Zelfs de rechter ging erin mee, zei ijskoud: volgens de participatiewet mag de gemeente dit doen. Weet je, veel mensen hebben geen idee hoe ver het allemaal gaat. Ik vertelde collega's op de universiteit dit verhaal, die vroegen: maar hoe weet de gemeente dat dan? Zij realiseren zich niet dat de

gemeente op elk moment je bankafschriften mag bekijken en in je kastjes mag snuffelen. Het is volledig doorgeslagen.'

› **Over de boektitel: hoe komen de wetenschappers tot de conclusie dat de bijstand onrechtvaardig is?**

'Wij gebruikten de rechtvaardigheidstheorie van politiek filosoof Nancy Fraser. Als je de Nederlandse bijstand daarmee weegt, kom je tot de conclusie dat die onrechtvaardig is.'

› **Wat houdt die rechtvaardigheid dan in?**

'Fraser onderscheidt drie aspecten die een samenleving rechtvaardiger maken. Herverdeling, erkenning en representatie. Herverdeling met als doel om gelijkwaardig in de maatschappij te kunnen participeren. Denk aan gelijke toegang tot gezondheidszorg, huisvesting en onderwijs. Erkenning betekent dat mensen niet bij voorbaat in hokjes worden gestopt, maar gezien worden voor wie ze daadwerkelijk zijn. Wat ze nodig hebben, waar ze behoefte aan hebben; wat ze kunnen, wat ze niet kunnen. Representatie betekent dat mensen hun zegje kunnen doen en gehoord worden. Daarvoor moeten ze goed geïnformeerd zijn.'

› **Zo hebben jullie naar de participatiewet gekeken?**

'Ja, op basis van onderzoek, gesprekken

‘De kwetsbaarste mensen worden tegen elkaar uitgespeeld’

met mensen en internationale vergelijking. Om met representatie te beginnen, er zijn natuurlijk cliëntenraden. Maar op individueel niveau: de meeste Nederlanders kunnen de participatiewet onmogelijk begrijpen. De regels zijn onduidelijk en ook nog eens ingewikkeld opgeschreven. Vergeet daarbij niet dat Nederlands niet ieders moederstaal is én dat meer dan twee miljoen Nederlanders laaggeletterd zijn: moeite hebben met lezen. Maar zelfs voor klantmanagers is deze wet ingewikkeld. Leg het dan maar eens goed uit.’

› Is de participatiewet ook onrechtvaardig langs de lat van erkenning?

‘Inderdaad: mensen voelen zich niet gezien. Het eigene van hun situatie wordt niet erkend. Dat gaat fout, op allerlei manieren. De meeste mensen willen helemaal niet afhankelijk zijn van de uitkering, ze willen eruit. Niet iedereen gaat dat lukken: een deel kan het gewoon niet, om uiteenlopende redenen. Behoorlijk wat mensen in de bijstand – vaak al wat oudere mensen – doen van alles in hun omgeving. Mantelzorg, vrijwilligerswerk. Maar als jouw klantmanager een lijstje met goedgekeurd vrijwilligerswerk hanteert waar dat van jou niet op staat, participeer je ineens niet. Dan is er de grote groep die eruit wil en het wél kan, maar echt even hulp nodig heeft. Daar is nauwelijks budget voor. Denk aan een gevluchte arts of ingenieur die met twee jaar goed hoger onderwijs zo aan de slag zou komen. Maar daar is geen geld en ruimte voor. Dus hup, het schoonmaakwerk in. Of een Nederlandse vrouw met een hbo-opleiding en veel werkervaring die gewoon aan het zakjes-plakken gezet wordt. Verder gaat de erkenning fout als er bijvoorbeeld wordt gecategoriseerd op afkomst of familienaam. Zoals we dat ook gezien hebben met toeslagenouders die om hun achternaam werden gewantrouwd, met alle gevolgen van dien.’

› En hoe zit het met de herverdeling?

‘Dat gaat ook om de vraag: is het inkomen hoog genoeg om gelijkwaardig in de samenleving te kunnen participeren? Nee, de bijstand is te laag. Allerlei verschillende berekeningen, van het Sociaal Cultureel

Planbureau, het Centraal Bureau voor de Statistiek, Eurostat – komen erop uit dat Nederlandse gezinnen in de bijstand elke maand 60 tot 100 euro onder de armoedegrens zitten.’

› Is het strenge beleid de schuld van de gemeenten? Die voeren het uit.

‘Nou, gemeenten staan voor een onmogelijke taak. Zo min mogelijk mensen in de bijstand, dat is hun opdracht. In de jaren negentig konden ze het zich veroorloven om minder streng te zijn; eventuele tekorten vulde het Rijk aan. Dat is niet meer zo, door decentralisatie zijn gemeenten zelf verantwoordelijk. Is hun geld op, dan is het op. Tegelijkertijd met die decentralisatie is het re-integratiebudget enorm gesnoeid. De participatiewet schreef vervolgens voor dat gemeentes zo streng mogelijk moeten zijn.’

› Zorgt zo'n strenge benadering dat mensen minder lang in de bijstand blijven?

‘Nee. Het SCP heeft laten zien dat de uitstroom nagenoeg gelijk is gebleven. En er is een mooi onderzoek gedaan vanuit de Universiteit in Tilburg. Een vergelijking van drie soorten begeleiding: 1. mensen helemaal vrijlaten, 2. ze veel intensiever coachen en 3. zoals het nu gaat: vooral controle uitoefenen. Wat blijkt: voor klantmanagers is het véél leuker om op de eerste twee manieren te werken. Al zijn er natuurlijk wel uitzonderingen. Sommige klantmanagers genieten ervan om te kunnen zeggen: ik heb er weer eentje te pakken. Maar, en nu komt het, de uitstroom verbetert niet bij de eerste twee methodes, maar verslechtert ook niet! Een strenge aanpak klínt effectief, maar is het helemaal niet. Het maakt mensen – ontvangers én klantmanagers, eigenlijk alleen maar ongelukkig. De kosten van fraudebestrijding

en overdreven controle kunnen dus veel beter besteed worden aan intensievere, menselijker begeleiding.’

› Maar waarom moest het dan allemaal strenger?

‘Dat zijn politieke keuzes. Collega-onderzoekers Kampen en Sebrechts laten zien dat er drie manieren zijn om naar uitkeringen te kijken. Als een gift, een recht of een ruil. Vroeger overheerste het beeld van de gift, die je vooral dankbaar en bescheiden in ontvangst moet nemen. De bijstandswet, onder KVP-minister Marga Klompé ingevoerd in 1965, maakte er een recht van. Geen afhankelijkheid meer van liefdadigheid, maar een uitkering die je met rechte rug kon aanvragen. Zonder schaamte. In de jaren negentig is dat omgeslagen. De economie veranderde en de politiek werd steeds meer dienstbaar aan de economie. Dat heeft ook de stemming onder de bevolking veranderd. Wie tot dan toe als kwetsbaar werd gezien en recht had op collectieve zorg en zekerheid, werd met groeiend wantrouwen bejegend. Er speelde van alles mee. De flexibilisering van de arbeidsmarkt, individualisering maar ook de emancipatie van vrouwen, oudere werknemers en gehandicapten. Het recht op arbeid van die groepen veranderde in de plicht tot arbeid: niets doen kan niet, luiheid moet over zijn, voor wat hoort wat. Je ziet die opvattingen, bijstand als gift, recht of ruil, allemaal nog steeds terug bij mensen. Maar bij de overheid heeft het idee van voor wat hoort wat gewonnen: de ruil.’

› In het maatschappelijk debat ook. Je hoort veel: er zijn banen, dus thuiszitten hoeft niet.

‘Dit hoor ik natuurlijk inderdaad vaak: er zijn zoveel vacatures in het Westland en

‘Het minimumloon en daarmee de uitkeringen moeten omhoog’

‘Een verjaardagscadeau kan al als extra inkomen tellen, de verhouding is zoek’

zoveel werklozen. Maar dat zeg je alleen als je de situatie niet kent. Ik zei al dat de meeste mensen helemaal niet afhankelijk willen zijn van de bijstand. Als ze aan het werk kunnen, gaan ze. Je hebt in de bijstand veel mensen die niet van baan naar baan onderweg zijn, maar van niks naar een baan gaan. Die komen bijvoorbeeld uit een echtscheiding, een faillissement, een land in oorlog. Dat zijn de mensen die begeleiding op maat nodig hebben. Er is ook een grote groep die van niks naar niks gaat.’

› Schrijf je die mensen dan af?

‘Nee, juist niet. Het gaat om erkenning. Als je mensen erkent, dan kijk en luister je naar ze. Dan leer je wat ze kunnen en wat niet. Je praat met ze: wat zou jij willen? Je geeft ze een uitkering en begeleidt ze in de goede richting. Ze wegzetten in een geestdodend, tijdelijk en onzeker baantje: dat is afschrijven. Deze mensen worden er ook niet mee geholpen als je ze koste wat kost aan het werk wilt krijgen en een cursus positief denken laat volgen. Je moet ze vertrouwen geven. Nu zijn ze vooral bang.’

› Hoezo bang?

‘Kijk hoever gemeenten gaan met privacy-schendingen in hun overdreven fraudejacht. Natuurlijk, als belastingbetaler wil je niet dat er geld terechtkomt bij mensen die al aanzienlijke inkomsten hebben. Maar de controle is nu heel rigide. Een verjaardagscadeau kan al als extra inkomen tellen – en een boete opleveren als je het niet opgeeft. Het gaat om relatief kleine bedragen, de verhouding is zoek. Ik noem het rigide, maar je kunt het ook gewoon pietluttig noemen.’

› In de media gaat veruit de meeste aandacht uit naar uitkeringsfraude, terwijl het fraudebedrag bij uitkeringen veruit het laagst is van alle vormen van fraude.

‘Ja, er wordt op kruimels gelet terwijl er elders hele taarten verdwijnen. Dat tast het veiligheidsgevoel van mensen aan.’

› Hoe moet het anders?

‘We moeten de participatiewet volledig herzien. Allereerst moeten de uitkeringen omhoog. Om dat te bereiken, moet het minimumloon omhoog, want daar zijn de uitkeringen aan gekoppeld. De VVD wil die koppeling dan trouwens loslaten. Dat zou schandalig zijn. Ten tweede moeten de re-integratiebudgetten van de gemeenten flink omhoog. Zodat er ruimte komt voor de erkenning waar we het over hadden. Daar worden zowel bijstandontvangers als klantmanagers gelukkiger van. In het boek stellen

we verder arbeidspools en basisbanen voor, waar sommige gemeentes als Amsterdam en Groningen al wat aan doen: met gegarandeerd inkomen en werk.’

› Je bent ook kritisch op de flexibele arbeidsmarkt.

‘Nederland is flex-koploper in Europa, het is nergens zo erg als hier. Bijna niemand krijgt nog snel een vast contract, of een volledige baan. Nul-uren-, flex- en oproepcontracten: daar kun je geen zeker inkomen boven bijstandsniveau mee verdienen. En je weet niet hoelang je werk houdt. Je gaat daardoor struikelend de bijstand uit: heen en terug, heen en terug. Je weet niet wat je inkomen is per maand, het moet elke maand opnieuw berekend worden. Met de strenge bijstandsregels is dat niet te doen. Niet voor de klantmanager en niet voor mensen zelf. Want je huur, zorgverzekering, gas en licht lopen door. Kloppen je toeslagen nog wel? Steeds moet er weer terugbetaald worden, dat leidt tot schuldenproblematiek. Dit is een van de redenen dat het zo moeilijk is om uit de bijstand te komen.’

› Wat vind je de belangrijkste les uit je onderzoek?

‘Aan mensen zonder ervaring met de bijstand zou ik willen meegeven: maak je niet te druk over mensen in de bijstand. Laat je niet tegen elkaar uitspelen. Realiseer je dat je er zelf ook niet zo ver vanaf bent. Het kan jou morgen ook gebeuren. Het belang van mensen in de bijstand is daarom ook jouw belang. Hun onrechtvaardigheid is ook die van jou. Ook voor jou is herverdeling, representatie en erkenning van groot belang.’ Lachend: ‘Oh, en denk na als je gaat stemmen. Mijn tante van 89 had Rutger Bregmans *De meeste mensen deugen* gelezen. Ze vertelde me dat ze ervan onder de indruk was, maar dat ze het toch niet helemaal kon rijmen met de verkiezingsuitslag.’

› Moet de toon van de discussie niet ook veranderen?

‘Je zou haast terug moeten naar de tijd van Klompé, toen de bijstand een recht werd en geen voor-wat-hoort-wat. De tijden zijn dan

wel veranderd, maar het is er niet makkelijker op geworden. Juist met een flexibele arbeidsmarkt en meer nadruk op vrije keuze moet er recht op een behoorlijke bijstand zijn. Recht op passende begeleiding. Recht om erkend te worden in wie je bent, wat je kunt en wat je niet kunt. Bijstand moet weer een recht zijn.’

tekst Daniël de Jongh en Diederik Olders
foto Annelien Nijland

VERDIEPEND BOEK

Voor wie zich door de ogen van wetenschappers wil verbazen over de bijstand, is *Streng maar onrechtvaardig: De bijstand gewogen* (uitg. Van Gennep, 2020) zeer het lezen waard. Ervaringen van mensen in de bijstand, de regels, de geschiedenis, absurde re-integratietrainingen, voorstellen voor alternatieven: het komt allemaal langs. De samenstelling van *Streng maar onrechtvaardig* was in handen van Thomas Kampen, Trudie Knijn, Melissa Sebrecchts en Evelien Tonkens. Het onderzoek van onder anderen Knijn vond plaats in het kader van een Europees onderzoek naar rechtvaardigheid.

LINKSVOOR **VAKBONDSVROUW**

Toen Cheryl Hammond (41) uit Amstelveen ten einde raad was vanwege problemen met de overheid, vond ze gehoor én hulp bij de lokale SP-Hulpdienst. 'Mijn situatie leek op die van de slachtoffers van de toeslagenaffaire. Ik voel me erg met hen verwant en steun ze waar ik kan.' Inmiddels is ze fractie-assistent en beheerder van de sociale media in haar SP-afdeling: 'Ik heb veel marketing-ervaring, dat komt nu goed van pas.'

› **Hoelang ben je al lid?**

'Sinds september. Ik heb met de SP Amstelveen al meerdere succesvolle acties gevoerd en ben ook actief voor de FNV. Het is gezellig om samen mensen te helpen en ondersteunen. Ik wil graag positiviteit in de wereld brengen.'

› **Waar komt jouw drive vandaan?**

'Ik kom uit de VS, daar zette ik me al in voor uitgebuite Mexicaanse werknemers. Ik ben een echte vakbondsvrouw. Mijn oma kwam uit Oekraïne, via Polen naar de VS. Zij werd uitgebuit in de schoonmaaksector. Tot ze mijn opa ontmoette: een Amerikaanse postbode die actief was in de vakbond. Hij zorgde dat zij Engelse les en opleidingen kon volgen. Ze werd taartenmaakster, maakte de prachtigste taarten voor bruiloften en feesten.'

› **Je komt uit Amerika?**

'Ja, uit het noorden van Ohio. Waar het altijd vriest en sneeuwt.'

› **Wat bracht je naar Nederland?**

'Mijn dochter. Ik had een Nederlandse

man, we woonden in de VS. Onze dochter van tien is geboren met een zeldzame immuunziekte: het syndroom van Omenn. De allerbeste behandelplek daarvoor is het LUMC in Leiden. Het gaat nu eindelijk goed met haar, na chemokuren, beenmergtransplantatie en jarenlang herstel.'

› **Hoe kom je in coronatijd je dagen door?**

'Onder meer met haken en breien. Tijdens de lockdown maakte ik dekentjes voor ouderen in de buurt en vroeg hun familieleden er wat van hun eigen parfum op te doen. Zo waren ze toch een beetje bij hen.'

› **Wat haalt de kapitalist in jou naar boven?**

'Mijn twee kinderen! Ik heb pas nog een typisch Amerikaans bordspel voor ze gekocht. Candyland: een soort ganzenbord.' •

HELP DE HAANTJES!

Leuke lentefoto's van SP-Kamerleden Sandra Beckerman en Lilian Marijnissen. Maar de aanleiding is helaas heel serieus.

Marijnissen: 'Elk jaar worden zo'n 40 miljoen pasgeboren haantjes van legkippen gedood. Iedereen die weleens heeft gezien hoe deze jonge kuikens als producten over de lopende band gaan, weet hoe afschuwelijk het is. Alleen maar omdat ze voor de industrie niks opleveren; geen eieren en taaier vlees. Dat is wreed.' En onnodig. Er zijn namelijk ook kippenrassen die geschikt zijn voor eieren én vlees en het is mogelijk te bepalen of uit een ei een haan of een hen komt; dan kun je voorkomen dat de haantjes uitgebroed worden. Dat scheelt enorm veel onnodig dierenleed. Beckerman: 'Dit maakt niet ineens de hele kippenindustrie diervriendelijk. Maar dat is geen reden om niks te doen. Duitsland en Frankrijk gaan het verbieden; nu Nederland nog.'

De SP startte een online petitie 'Help de haantjes!' Doel is om het onnodig doden van 40 miljoen pasgeboren kuikens per jaar te stoppen. Tekenen ook!

doemee.sp.nl/haantjes

foto's Maurits Gemmink
tenzij anders vermeld

PRIKBORD@SP.NL

of stuur een brief naar Redactie Tribune •
Snouckaertlaan 70 • 3811 MB Amersfoort

Keuze

Ik werd afgelopen zaterdag blij verrast met een prachtig nestkastje. Het nestkastje heb ik opgehangen aan de kersenboom. Nu maar hopen dat ook vogels de juiste keuze maken.

Gerhard Benjamins, Oosterland

Winsten en lonen

Werkgeversorganisatie AWWN heeft op 18 mei bekendgemaakt dat de helft van de werknemers geen loonsverhoging krijgt. Volgens de AWWN zijn er tot en met april 124 akkoorden gesloten met een gemiddelde loonsverhoging van net geen 2 procent. Er is alle aanleiding om de lonen te verhogen van de werkers die een afschuwelijke tijd doormaken. Een loonsverhoging van 2 procent is werkelijk een schandaal. Een paar voorbeelden hoe goed de grote ondernemers het maken. Heineken voert overnamegesprekken met de Zuid-Afrikaanse Distell Group. Beurswaarde 2 miljard euro. Nederlands chocoladebedrijf Fons Walder wil het Franse Sweet Products overnemen. Het fusiebedrijf zou een omzet krijgen van 1,2 miljard euro. Staalfabrikant Aperam had goed eerste kwartaal (FD 8 mei 2021). De volgende drie berichtjes komen uit de NRC van 30 april 2021. Eerste bericht: Lege beurshuls van een half miljard. Pegasus (LVMH), het nieuwe investeringsvehikel van de steenrijke Bernard Arnault, staat sinds woensdag op de Amsterdamse beurs. LVMH haalde in 2020 een winst van 4,7 miljard euro met een omzet van 44,7 miljard euro. Bericht twee: Olie stuwt winst van Shell in coronatijden. Bericht drie: UINILEVER splitst na thee ook wattenstaafjes en zepen af. Unilever presteerde het afgelopen kwartaal met een omzet van 12,3 miljard euro beter dan analisten hadden verwacht.

Maurice Ferares, Amsterdam

DOORLOPENDE MACTHTIGING BON OM LID TE WORDEN

naam : Socialistische Partij (SP)
adres : Snouckaertlaan 70
postcode : 3811 MB woonplaats: Amersfoort
land : Nederland incassant ID: NL86ZZZ403462460000
kenmerk machtiging (in te vullen door SP):
reden betaling : betaling contributie

Door ondertekening van dit formulier geeft u toestemming aan de SP om doorlopende incasso-opdrachten te sturen naar uw bank om een bedrag van uw rekening af te schrijven wegens contributie en aan uw bank om doorlopend een bedrag van uw rekening af te schrijven overeenkomstig de opdracht van de SP. Als u het niet eens bent met deze afschrijving kunt u deze laten terugboeken. Neem hiervoor binnen 8 weken na afschrijving contact op met uw bank. Vraag uw bank naar de voorwaarden.

Ja, ik word lid van de SP. Ik ontvang een welkomstgeschenk en bovendien krijg ik elke maand het nieuws- en opinieblad De Tribune in de bus. Ik kies voor de volgende kwartaalbijdrage:

€ 5,00 (minimum) € 7,50 € 10,00 € 12,50 € 15,00 anders: € _____

naam : _____
roepnaam : _____ voorletters: _____ m/v _____
adres + huisnr : _____
postcode : _____ woonplaats: _____
land : _____ geboortedatum: _____
email : _____
telefoon : _____ mobiel: _____
IBAN (rekeningnr.): _____ bank identificatie (BIC)*: _____
plaats en datum : _____ *geen verplicht veld bij Nederlands IBAN (rekeningnr)
handtekening : _____

Tribune juni 2021

Stuur deze bon in een enveloppe zonder postzegel naar: SP - Ledenadministratie, Antwoordnummer 407, 3800 VB Amersfoort. U kunt deze machtiging stopzetten met een telefoontje of een e-mail aan de SP: (088) 243 55 40, administratie@sp.nl

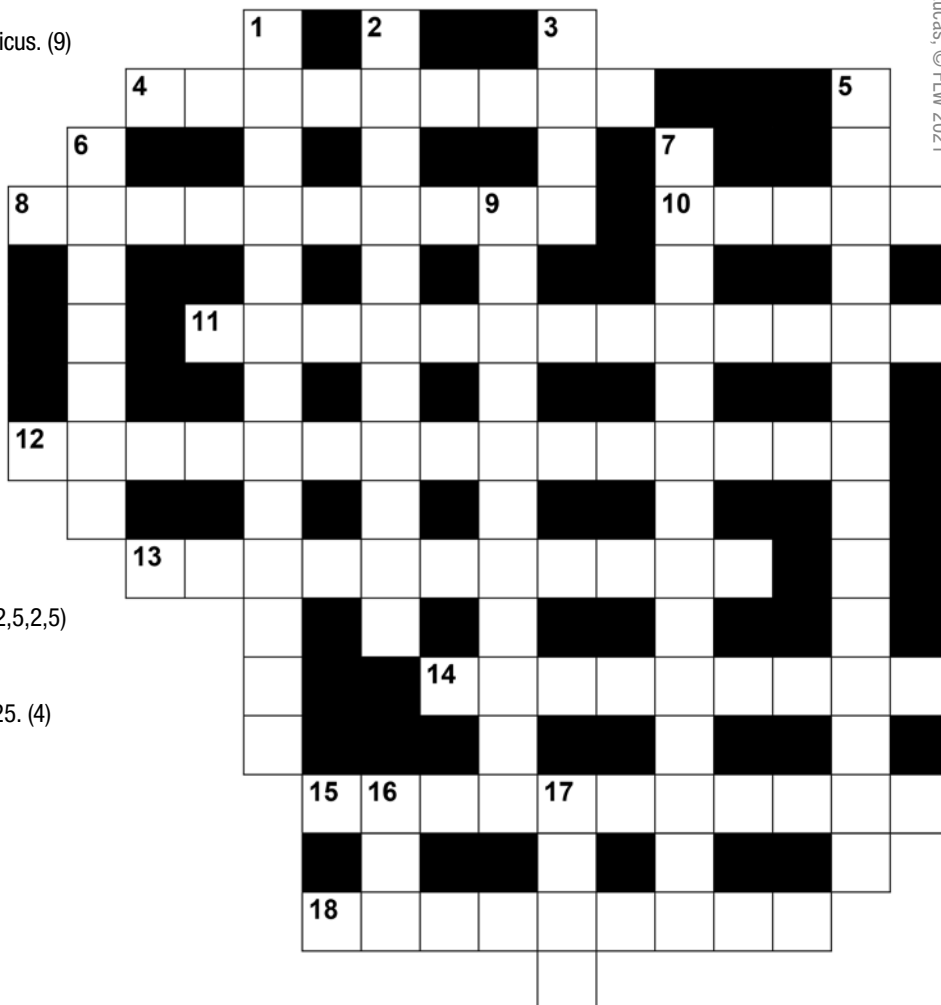
CRYPTOGRAM

Horizontaal

- 4 Groot uitgevallen instrument van rondreizend musicus. (9)
 8 Eloquent zijn over de kusprestatie. (10 en 4,6)
 10 Keukengerei met pech aan het eind. (5)
 11 Verbouwd Soestdijk nu ook nuttig als kermisattractie. (13)
 12 Prikbevestiging is geldig in rechtszaal. (15)
 13 Manier om zinsdeel in de tang te houden. (11)
 14 Daar slaat de bakker ermee op los? (9)
 15 Conserven in een oogopslag. (11)
 18 De voltooide werken tonen. (9)

Verticaal

- 1 Huidaandoening van, en voor jongeren. (13)
 2 M.b.v. overheidssteun, en voodoo-priesters, in leven gehouden arbeidsplaatsen? (11)
 3 Is zo benoemd omdat het heel erg warm is. (4)
 5 Wordt (voor intrede) broederlijk gezworen. (14)
 6 Ruïne gaat onderuit. (7)
 7 Verwacht in de nor geen culinaire hoogstandjes. (2,5,2,5)
 9 Een niet-intact deel van de garderobe. (11 en 7,4)
 16 Alle eer aan de groente. (3)
 17 Was, in verkleinde vorm, de pecuniaire kleur van 25. (4)

IMAGINAIRE WOORDENLIJST

Opdracht: de bedoeling is een zo spitsvondig, interessant of verrassend mogelijke betekenis te vinden voor de 20 - goeddeels onbestaande - woorden onder 'Opgaven'. De meest originele inzendingen worden door de redactie als winnaar bestempeld. Voorbeeld: Buitenees – Verdwaalde Hagenaar.

Opgaven

1) Ontrechtsen	5) Misdenkensel	9) Braboer	13) Jongkruid	17) Ontroerend Goed
2) Paralellicatie	6) Protestoraat	10) Imamas	14) Uitzonderling	18) Placebonus
3) Gedoogpret	7) Parkeerpolitici	11) Klapkratkallers	15) Leerzinwekkend	19) Logistivisme
4) Mondmasquerade	8) Verslaverneiging	12) Pofkont	16) Anti-kus-kapje	20) Vaccikantie

OPLOSSING MEI CRYPTOGRAM

Horizontaal

- 2) Bankbed 7) Dagtaak 8) Zakgeld 10) In bedrijf 13) Wereldwijde gemeenschap
 15) Damherten 16) Vlak 17) Blazer 19) Aanstaaende 20) Bevallen 21) Arbitr

Verticaal

- 1) Zondag 2) Boekenwurm 3) Bedding 4) Dikwijls 5) Randgebied 6) Gebedsestafette
 9) Edelmetalen 11) Bomkraters 12) Chili 14) Pakweg 17) Bond 18) Ontaard

OPLOSSING MEI ZINNEBEELDING

Oplossing

- 1-1 Stukken (S); 1-2 Sociaal (C); 1-3 Hand (H); 1-4 Ei (IJ); 2-1 Marijuana of Cannabis (N); 2-4 Vaandel (A); 3-1 Rubik (K); 3-4 Kamer (K); 4-1 Zorg (O); 4-2 Omtzigt (O); 4-3 Tribune (R); 4-4 Lijstduwer (5 van 9).

Totaaloplossing: SCHIJNAKKOORD

De winnaar van de meipuzzel 2021 is Maurice Baaten uit Eindhoven.

Stuur uw oplossing van een puzzel naar keuze vóór 23 juni 2021 naar de puzzelredactie van de Tribune; Snouckaertlaan 70, 3811 MB Amersfoort of tribunepuzzel@sp.nl Vergeet u niet uw naam en adres te vermelden. Onder de inzenders van een goede oplossing wordt een gesigneerd boek verloot uit de SP-boekenstal.

THEO DE BUURTCONCIERGE

